

Izhaja
10., 20. in zadnjega
dné vsakega meseca.

Naročnina
stane 1 gld. na leto.

Posamne številke
po 5 kr.

GLASNIK

Naročnino in dopise
pošiljajte uredništvu
»Glasnik«
Cesta v Mestni Log 4.

Oglasila
delavcev, ki nimajo dela,
ali delodajavcev, ki
iščejo delavcev, se vspre-
jemajo zastonj!

Krščanski delavci, združite se!

Štev. 14.

V Ljubljani, 20. maja 1899.

Letnik V.

Deželni zbor in gospodarska organizacija.

Da deželni zbori z liberalno večino niso za ljudstvo Bog ve kako zavzeti, smo že davno vedeli, a da so liberalci tudi tako neumni, da se pri vprašanjih, katera brigajo velikanesko večino ljudstva, tudi še prav jasno blamirajo, o resnici tega nas je prepričala seja kranjska deželnega zbora dné 16. maja.

Našim matadorjem se je namreč pod nos pokadilo, ko so imele zadruga in konsumna društva v kljub vsem zaprekam lep shod, in ko so videli, da se ljudsko gibanje ne dá več zaprečiti z liberalnimi frazami in prismo-darijami. Izvolili so torej odsek v deželnem zboru, ki naj »preštudira« zadružno gibanje in poroča o njem v deželnem zboru. No, ko smo zvedeli, da sta v ta odsek izvoljena stara nemška liberalca baron Schwegel in dr. Schaffer, smo precej vedeli, koliko pametnega bodo ti možje sklenili. Pa so res nekaj sklenili. Mi pa pogledajmo, koliko je resnice v godli, ki se je kuhala dné 16. maja v slavnem kranjskem deželnem zboru.

Dr. Schaffer je predlagal po »temeljitem pretresovanju«:

»1. Na pravi podlagi osnovane, potrebam prebivalstva primerne kmečke zadruga, kreditna društva itd. so pod dobrim vodstvom za poljedelsko prebivalstvo jako koristne in priporočila vredne naprave, ki zaslužijo splošno podporo.«

Torej: »Jako koristne naprave«, »zaslužijo splošno podporo«, »priporočila vredne«. Te besede je izgovoril star liberalec, ki je s temi besedami hkrati moral preklicati svojo liberalno preteklost, ker ta društva so naravnost protiliberalna po svojem bistvu. Iz tega se lahko vidi, koliko je vredno »prepričanje« naših »liberalcev«. Le to bi mi gospodu doktorju še namignili, da so taka društva tudi za delavsko ljudstvo dobra, ne le za kmečko.

»2. Dosedanji razvoj kmečkih zadrug na Kranjskem pa se v obče z ozirom na njihove namene gledé gospodarskega razvoja in pospeševanja kmečkih koristi ne more uspešen imenovati, in sicer zato ne, ker razmerje števil med priporočila vrednimi kmečkimi zadrugami v ožjem smislu in samimi konsumnimi ni ugodno, ker se ne samo konsumna društva, ampak tudi kmečke zadruga pečajo tudi s prodajo kolonijalnega in manufakturnega blaga, ker se na drobno toči vino ali celo žganje, in ker se posojila ne dovoljujejo v dopustni meri.«

K temu pridenimo nekaj opazk, ker se je gospod doktor v nas jako ostro zaletel:

a) Gledé konsumnih društev se morate ozirati tudi na delavce. Zadruga so le za

one, ki zase producirajo, kot kmetje in samostojni obrtniki, in ki zato tudi zase kaj prodajajo, — delavci pa samo kupujejo, in za te so v prvi vrsti konsumna društva. To ste za zdaj še čisto prezrli.

b) Zakaj dosedanji razvoj zadrug ni uspešen? »Zaradi razmerja števila«. Gospodje, vprašajte vi po ljudskih potrebah najprej, potem pa število določite! »Z ozirom na namene«. Aha, ker je nekaj liberalnih ode-ruhov imelo nekaj manj dobička, pa gospod liberalci pravi, da »zaradi namena« zadruga niso dobre.

c) »Ker se pečajo tudi s prodajo kolonijalnega in manufakturnega blaga«. — Dovolite, da vam tu nekaj na uho povemo! Kaj pa je kolonijalno blago? Kava, sladkor itd. Ali hočete vi našemu ljudstvu prepovedovati, da si živeža ne sme kupovati tam, kjer ga ceneje dobi? Med kolonijalno blago spada sedaj v precejšnjem delu tudi žito, ker ga že mnogo dobivamo iz Amerike. Če torej prepoveste vse kolonijalno blago prodajati v združnih prodajalnicah, pa morate sploh skoro vse razven fižola in krompirja prepovedati. Zakaj pa splošno priznavate v točki 1., da so zadruga »jako koristne«? — Manufakturno blago nam hočete prepovedati prodajati? Mi pa pravimo, naj se ravno na manufakturno blago v naših prodajalnicah posebno pazi. Koliko slabih tujih izdelkov morajo ljudje kupovati v svojo škodo! Mi pa želimo, da se domača obrt združi v produktivnih obrtnih zadrugah in da kmečke zadruga in konsumna društva pri teh domačih zadrugah naročujejo vse manufakturno blago. To bi bilo pametno in dosledno, in jedino s tem bi se uspešno ognili sila pogubnemu judovskemu tovarniškemu izdelku, ki s svojo brezvestno konkurenco jemlje zaslužek obrtniku, krati plačo delavcu in goljufa kmeta.

d) »Ker se na drobno toči vino in celo žganje«. — Dovolite, liberalni gospod! Po gostilnah [se toči ne le petijot pod imenom pristnega vina, ampak celo čisto ponarejeno, zdravju škodljivo vino, po katerem pivca glava boli in je tako drago, da pri tem še mošnje izprazni. V naših zadrugah pa se toči pristno vino, o katerem zadružniki sami natanko vedó, od kod je in kako je; če se kje prodaja petijot, se zraven pové: »to je petijot« in se ceneje plača; ponarejenega, zdravju škodljivega vina pa naše zadruga sploh nikjer ne točijo; cene so povsod veliko ugodnejše, nego v gostilnah, in če se prepoveduje ljudstvu vino si zadružno naročevati, se mu s tem s silo jemlje denar iz žepa in se ga daje v oblast brezvestnih špekulantov, ki špekulirajo ne le z vinom in denarjem, ampak pri tem tudi ljudstvo gmotno in нравno izprijaajo. Kako morete vi torej

trditi, da se »razvoj zadrug ne more uspešen imenovati«?

e) In sedaj se ozrimo še na žganje! Gotovo je žganje med najhujšimi sovražniki našega ljudstva. Pa še veliko hujši sovražnik je špirit. Pri nas se pod imenom žganja prodaja mnogokrat špirit, in s tem se je revno ljudstvo marsikje že tako izpridilo, da ne zahteva v gostilni ali žganjariji več žganja, ampak naravnost zahteva špirit, da si z njim zalije sežgano in sparjeno grlo. Gospodje liberalci, pozor! Kdaj ste vi žganjarjem in gostilničarjem zaradi tega že odločno na prste stopili? Do najnovejšega časa razven duhovnikov ni nihče rekel javne besede proti temu. Če torej sedaj kaka zadruga toči v takem kraju, kjer je ljudstvo navajeno na špirit, pristno žganje, s tem ljudstva sicer ne posvečuje za ascezo, pa mu pomaga, kolikor je mogoče pomagati človeku na najnižji stopinji нравnosti. — Sploh se pa pri nas konsumna društva samo tam pečajo z žganjem, kjer je ljudstvo od žganjarskih gostilničarjev tako privajeno temu strupu, da se brez njega za sedaj izhajati ne dá. Krivda torej ni na društvu, ampak na tistih, katere ste viliberalci gojili kot svoje najboljše pristase in sodelavce.

Reči vam pa moramo to, da s tem, da se prepoveduje točiti vino v zadrugah, se ljudstvo moralno oškoduje in izroča zopet brez vestnim žganjetočom. Če kaka zadruga po pravilih ne toči žganja in vino toči le do Marijinega zvonjenja v določeni množini le svojim udom, je taka zadruga uzor postene gostilne.

Če hočete biti pravični, pa le prepovejte zadrugam točiti vino, ampak vi morate še to dostaviti: Vse gostilne se morajo držati teh cen, te kakovosti vina in teh postenih omejitev pijače, katerih se drže zadruga; če ne, pa morate tudi gostilničarjem in žganjetočom prepovedati izvrševanje ljudstvu škodljive obrti!

f) »Ker se posojila ne dovoljujejo v dopustni meri«. — Tu tiči liberalni zlodej. Naše zadruga so osnovane revnemu ljudstvu v pomoč. Če torej zadruga posodi kakemu članu v najhujši stiski iz usmiljenja, dasi ve, da on ne bo mogel teh krajcarjev povrniti, se zdi to liberalcem nekaj strašnega, zaradi česar se »razvoj zadrug na Kranjskem ne more uspešen imenovati«! Kdo pa posodi, kdo pa podaruje zadružni denar? Oni, ki so vpisani v zadrugo. In ti imajo vendar pravico, s svojim denarjem svoje reveže podpirati v stiski, četudi ti te borne miloščine ne morejo nazaj plačati. Gospodje liberalci, dokler ne morete vi posameznikom prepovedovati, da bi revežem

milosčino delili, tudi nimate pravice, da bi to občečloveško pravico odrekli zadrugam!

Tretja točka slavnega Schafferjevega poročila nas je pa pomirila. Glasi se namreč: »Deželnemu odboru se naroča, naj nadaljuje svoje poizvedbe glede kmečkih zadrug ter poroča o uspehih in sredstvih, s katerimi bi se odpravili nedostaki, ob enem pa naj bi razmisljal, kako bi se ta društva nadzorovala in podpirala.« — Mislimo, da na podlagi tako zmedenega poročila, kot je to, bo deželni odbor kranjski malo nadzoroval in še manj podpiral naše zadruge, dokler bo po svoji večini liberalen. Ljudstvo bo, kakor doslej, snovalo zadruge najprej po potrebi brez ozira na gospode, ki sami ne vedo, pri čem so prav za prav gledé na zadruge.

Iz debate, ki se je razvila o Schafferjevem predlogu, omenjamo sledeče:

Nemški liberalec grof Barbo je v obče naglašal, da se ljudstvu ne more braniti, ako se združuje v društvih v obrambo za svoj obstanek. Ako se združujejo uradniki in sploh višji stanovi, zakaj bi tega ne smelo delavsko ljudstvo? Zato je pa obžalovanja vredno, ako se iz političnih ozirov nasprotuje kmečkim zadrugam in enakim društvom, ki pod dobrim vodstvom morajo koristiti ljudstvu. Mogoče, da so se pri ustanovitvi n. pr. konsumnih društev pokazali nedostaki, toda ti se morejo odstraniti, ako imajo društva pravi zdravi, gospodarski namen.

Mi najprej z zadoščenjem konstatiramo, da je nemški grof priznal upravičenost našega delovanja. Kar se tiče »nedostakov«, pa prosimo, da jih vsak prej dokaže, predno o njih govori. »Mogoči« so nedostaki povsod, a mi si prepovedujemo najodločneje, da bi se nam brez dokaza očitali.

Za naše zadruge je govoril katoliški narodni poslanec gosp. Povše, kateri je tudi naravnost odbijal očitania dr. Schafferja proti našim zadrugam.

Liberalec Lenarčič obžaluje, da vlada premalo podpira dobre in koristne ideje, kakor so med drugimi dobro uravnane pridobitne zadruge. — To nas veseli, da celo liberalec, ki je nedavno dr. Kreka v deželnem zboru imenoval revolucionarja, vendar priznava, da so v njegovem delovanju »dobre in koristne ideje«.

Sedaj pa je izpustil svoj kanon dr. Tavčar, ta veliki prerok misli svobodne. Ta mož, ki je pred združnim shodom v deželnem zboru besno napadal naša društva, ta mož, ki je proti njim sklical trgovski shod in jih tam trgal in pobijal v vso silo, ta mož je pri tej priliki rekel: »Treba bo še preiskav, kedar in koliko naj dežela podpira ta društva.« — Ta je lepa! Toliko je vpil in razsajal proti njim, sedaj pa že sam priznava, da mu bo »treba še preiskav«! No, dr. Tavčar, taki ljudje, katerim je »treba še preiskav«, naj pa molče in tiho bodo, dokler ne preiščejo tega, o čemer hočejo govoriti. Ste li razumeli, voditelj »inteligence«?

Liberalec Hribar meni, da je nadzorstvo kmečkih zadrug in ostalih društev premalo strogo. Zato naj bi morda vlada sama prevzela in strogo izvrševala nadzorstvo. Ako se že snujejo konsumna društva, potem naj bi se tem društvom ne dovoljevale davčne olajšave, ker se s tem dela preveč konkurence trgovcem. — To je pa tudi »liberalno«. Vsako konsumno društvo v gorah naj bi torej c. kr. vlada v roko vzela! Zandari naj bi z bajonetom noter hodili in nadzorovali! O liberalci! Dovolite, gospod Hribar! Kaj pa bi vi rekli, če bi mi bili proti vam

tako »liberalni« in bi rekli, da je nadzorstvo vaše banke »Slavije« premalo strogo. »Zato naj bi morda vlada sama prevzela in strogo izvrševala nadzorstvo.« Vi bi nas tožili. Kartorej vam ni všeč, tega tudi nam ne delajte! Naša društva niso kapitalistična, naša društva so pomoč revežem, ne pa kapitalističnim delničarjem in bogatim judom. Ste razumeli?

Tako je naš deželni zbor sklepal o naši organizaciji, ki naj ljudstvo rešuje in organizuje. Prepričali smo se, da naši liberalci sami proti njim ne vedo nobenega pametnega ugovora. Oni jim nasprotujejo le zato, ker tiče še do grla v kapitalističnem mišljenju.

Slovensko delavsko ljudstvo! Ti pa snuj vneto in krepko zadruge! Le na jedno stvar bolj glej kakor doslej: V deželni zbor naj naš narod ne pošilja več mož, ki ga ne razumejo in njegove najboljše naprave sodijo zgolj iz osebne mrznje in — »dokler jim je treba preiskav«. Nam ni treba več preiskav, ker smo že na jasnem. Pač pa moramo svoje izkušnje pametneje in odločneje uporabljati.

Obrtne zadruge.

Obrtniki se morajo združiti v produktivne obrtne zveze, drugače jih bo veliki kapital ugonobil. Kjer so obrtniki pametni, to tudi vedno bolj spoznavajo in se po tem tudi ravnaajo. Pred letom 1892. je na Francoskem bilo samo pet obrtnih zadrug, 1. januarja letos so jih našteali pa 112. Tako hitro se sedaj družijo obrtniki. Največ je zidarskih zadrug; pa med drugimi imajo zadruge še: steklobrusci, peki, krtačarji, krojači, čevljarji, knjigovezi, kleparji, bakrolivci, rokovičarji, urarji, stavci, godalarji, kovači, litografi, fotografi, kolarji, klobučarji, nožarji, očalarji, usnarji, jermenarji, sodarji, strugarji i. t. d. Ali ne bi mogli ljubljanski čevljarji in krojači kaj takega poskusiti?

V Hamburgu se družijo mizarji v razne zadruge. Tam se vidi, kako mnogovrstna je lahko ta organizacija in kako se po potrebi lahko snuje, če združniki vstrajno in skupno delajo za svoj jasni namen. Veliki tovarnarji in prekupci so spravili male mizarje skoro na kant. Da se rešijo, so osnovali mali mizarji zadrugo. Ta je odprla najprej majhno skladišče, pa je hitro napredovala. Začela je prirejati redne razstave mizarjskih izdelkov. Te razstave so naklonile majhnim mizarjem mnogo zaslužka, in pri njih so se ti mali obrtniki tudi tako izobrazili, da so znali veliko boljše in lepše delati. S tem so si pridobili ime in mnogo odjemalcev. Tako so si opomogli, da so prevzeli občinstvo velikim kapitalistom, ker so dajali boljše in poštenjše blago. Koliko izpremembo naredi v obrtništvu taka dobro osnovana in pametno oskrbovana zadruga! Tisti, ki so bili prej reveži, ki so bili sužnji bogatašev, so postali nakrat neodvisni, so postali celo gospodarji situacije in zmagovalci na konkurenčnem bojišču. In kaj so naredili veliki prekupci? Ker trgovanje z izdelki majhnih mojstrov ni več šlo, so sami s svojimi izdelki morali stopiti na trg, in ker niso mogli posamezni uspevati proti zadrugi, so nekateri pristopili k njej, drugi pa so si naredili novo zadrugo. Namen te zadruge je v prvi vrsti, da se izpodrinejo tovarniški izdelki z dobrim, solidnim ročnim izdelkom. V ta namen bodo letos naredili obrtno razstavo, ki naj občinstvu pojasni razloček med pošteno in med goljufivo tovarniško robo in je opozori na domače

mojstre. Vsak izdelek preišče in preskusi odbor, in le, če je popolnoma brez hibe, ga dopusté. V prodajalnicah bodo mojstri s svojimi izdelki cele hišne oprave v najrazličnejših oblikah razstavili, od najpreprostejših do najelegantnejših. Otvoritev bo letošnja jesen.

Obrt se dá še dvigniti, še ni popolnoma propadla. Ta dogodek iz velikomestnega življenja sem nalašč navedel, da izprevidijo naši obrtniki, kako se dá celo v krajih, kjer se kaže boj med velikim kapitalom in delavcem v najhujši obliki, kako se dá celo v središčih svetovne trgovine povzdigniti in rešiti srednji obrtni stan s pametno organizacijo. Pri nas bi se rešitev male obrti tem lažje posrečila, če bi bilo mogoče naše mojstre toliko izobraziti in združiti, da bi osnovali strokovne zadruge. Mizarji zase, čevljarji zase, krojači zase bi morali narediti trdno zadrugo s prodajalnico. Prvi pogoj bi bil: poštenu izdelki, pošteno vodstvo, krepka združitev in reklama. Le na ta način bi se rešili umazane konkurence tovarn in konfekcij.

V Brnu so ustanovili februarja meseca »stalno razstavo in tržnico« (stalá výstava a tržnice), kjer imajo moravsko-češki obrtniki razstavljena svoja dela, katera si more vsakdo svobodno ogledati in kupiti. Tu se prodaja; ta razstava je nekaka reklama domačim obrtnikom, torej vsekakor velik pripomoček domačemu obrtu. Sedaj se je udeležilo razstave tega trga 87 obrtnikov s svojo robo. Obisk in pa kupčija sta za početek precej ugodna. S to razstavo se je založila tudi javna, od 6.—8. ure na večer otvorena čitalnica, v kateri je na razpolago že kakih 26 strokovnih listov, mej temi 20 čeških, šest pa nemških. In kuratorij te razstave in tržnice je tudi začel ciklus predavanj. Dne 25. febr. je govoril v dvorani obrtnega muzeja dr. Čihula »o egiptski arhitekturi«. No, vsaj je tudi namen te »stalne razstave in tržnice«, da pomore obrtnikom i gmotno i moralno.

Ljubljanski obrtniki bi imeli od take zadruge še posebno velik dobiček. Naše kmečke zadruge po deželi rabijo veliko obrtnih izdelkov, in, če bi v Ljubljani bili obrtniki združeno organizirani, bi stopili z zadrugami po deželi v zvezo, in ti mojstri, ki sedaj v Ljubljani vzdihujejo in čez slabe čase tožijo, bi tudi na deželi našli veliko odjemalcev, o katerih se jim sedaj še ne sanja ne.

Povejte krojači sami: Kaj vas pa čaka? Le dvoje je mogoče: Ali boste s časom samo še »flikarji« za konfekcije, ali boste pa samostojni mojstri v zadrugi. Tako vsak zase, kot sedaj, boste drug za drugim šli.

Mi vemo, da je pri nas ta misel med obrtniki našimi sicer znana, a izpeljati je še ne znajo, ker jim manjka izobrazbe in širšega obzorja, kakoršno bi si pridobili le, če bi imeli priliko sodelovati pri kakšni večji že obstoječi velikomestni zadrugi. Pa za sedaj, slovenski obrtniki, razširjajte to misel, da, če se dobi kak mož, ki vas bo družil v rešilno vzajemnost, najde može, ki bodo pripravljeni na resno delo!

Naša organizacija.

Na shod v Katoliški dom! Binkoštni ponedeljek dopoldne ob polu 10. uri je shod »Zveze« v dvorani »Katoliškega doma«. Ob enem se bode razstavila v dvorani tudi nova zastava. Vsi, ki se želé udeležiti spreveda pri slavnosti dne 28. t. m., so uljudno vabljeni na shod.

Vsleslovenska delavska slavnost. Praznik žuljavih rok se bo sijajno izvršil. To nam priča veseli odmev po vseh slovenskih pokrajinah. Upamo, da bo zastopanih do 70

društev. Le še nekaj se jih ni oglasilo, katere prosimo, da to brz storé. Ko dobivamo poročila iz cele dežele v roke, zavedamo se se le, koliko moč je že dosegla naša krščansko-socialna organizacija. Samo še pravega tesnega združenja in medsebojne zveze posameznim društvom manjka. Pridite torej, da se spoznamo, da si potožimo, da se ohrabrimo! Pevci, naznanite takoj pevske točke v Ljubljano, da se sestavi vapored! Pevski zbori iz cele naše domovine bodo imeli lepo priliko, da pokažejo, kaj znajo. Gorenjci pridejo nekateri v narodnih nošah. Prav tako, saj ne bo gosposki praznik to, ampak narodni praznik žuljavih rok.

Dr. Krek na Vestfalskem. Na Pruskem je veliko slovenskih delavcev, ki so zapustili svojo domovino in so si poiškali kruha na tujih tleh. Najbolj cvete obrt na Vestfalskem, in tje se zbira na stotisoče delavcev. Tamošnji Slovenci so si ohranili svojo vero in poštenost, in zato so želeli, da bi v domačem jeziku opravili velikonočno spoved, a tam seveda noben duhovnik ne zna slovenskega jezika. Zato so pa šli duhovniki delavcem na roko in so prosili za duhovnika, ki bi bil več slovensčine, češčine in poljsčine. Za Vestfalski misijon se je takoj oglasil naš poslanec, delavski prijatelj dr. Krek, ki je sedaj pri zapuščenih slovenskih delavcih daleč na severu. Iz zanimivih pisem, ki jih je poslal dr. Krek domov, posnemamo, da je društveno življenje in delavska organizacija na Pruskem veliko bolj razvita, kakor pri nas. Krupp v Essenu lije topove za vojsko, in ta moč ima 35.000 delavcev. Njegovi delavci so pa lepo organizovani. Imajo hiše za stanovanje, prodajalnice, kjer dobivajo vse, kar potrebujejo, po nižjih cenah in koncem leta navadno po 7 odstotkov dividende od skupne cene, lastne tvornice za konsumno blago in celo za tobak in smotke; za prekomorsko blago ima Krupp svoje lastne trgovske ladije. V ti okolici je postavil centrum (katoliška stranka) delavca za kandidata proti Kruppu. Delavec je zmagal. Splošna in tajna volivna pravica je pomogla delavcem prijazni katoliški stranki do zmage. Časopisje je veliko bolj razvito, kakor v Avstriji, ker ni časniškega koleka. Obilo slovenskih delavcev na Vestfalskem ima naročenih svoj dnevnik, ker so cene nizke. Za mesečnih 60 beličev dobé list v hišo. Socialno-demokratski listi imajo tam sicer podobne nazore, kot pri nas, pa so vsaj dostojnejše pisani. V Avstriji je v časopisju žid še vedno gospod. Katoliško ljudstvo ima krepko politično organizacijo, ki snuje tudi knjižnice in javne bralnice, v katerih dobivajo ljudje na posodo poštane knjige. Kmetje imajo po ceni kredit. Raiffeisenove posojilnice posojajo po 4%, obrestujejo po 3½%. Za veronauk je veliko bolj poskrbljeno, kot pri nas. Učiteljski pripravniki so strogo ločeni po veri. Mnoga učiteljska semenišča vodijo duhovniki. Verouka ima učitelj po pet ur na teden po vseh razredih; v teh urah podučuje katekizem, svetopisemske zgodbe in cerkveno petje; v višjih razredih tudi razlago nedeljskih in prazniških evangelijskih. Vrh tega sme duhovni pastir še po dve uri na teden podučevati otroke za prvo spoved in ravno tako po dve uri za prvo sv. obhajilo. Zato so ljudje natančno podučeni v krščanskem nauku. Solški otroci gredó vsak dan skupno k sv. maši. Učitelja ni sram pri sveti maši streči in sveče prizigati. Gospodarska organizacija, s katero smo mi še le pričeli, deluje tam že 30 let.

Socialne zadeve.

Tobak in mladež. Pojdi v trafiko vprašat, in povedali ti bodo, da najbolj se pomnožujejo dohodki pri cigaretah. Cigare kadé sploh bolj močje, cigarete pa »pohje«, mnogokrat taki, ki nosijo še celo kratke hlače in gladijo solske klopi. Mi prav radi vsakemu pustimo svobodo, pa kakor vsak pameten človek otroku iz rok izbije volčjo jagodo ali s strupeno barvo pobarvano sliko, ki jo dete lize, tako tudi nimamo nič proti temu, če se nedoraslim tobak prepoveduje. Na Švicarskem in v Freiburgu že od 16. junija 1830. vlada zakon, da pred končanem 16. letom nihče ne

sme kaditi pod kaznijo 1—10 frankov. Tak zakon velja v kantonu Unterwaldnu z dne 27. oktobra 1873. Na Elzaskem je za to določena kazen 3—9 mark. In v »svobodni Ameriki« je l. 1889. senat v Connecticutu vsprejel zakon: »Nihče ne sme prodati, nihče ne sme posoditi tobaka v kakršnikoli obliki dečku pod 16. letom. Kazen za tistega, ki prestopi ta zakon, je 10—20 dolarjev.« Ta zakon so vveljavile s 1. majem 1890 Združene severnoameriške države. Tudi pri nas bi bilo dobro, če bi država mladim pobom tobak prepovedala. V šolah je sicer prepovedano kaditi, pa kaj to pomaga, ker splošne državne postave ni.

Narodnost v službi politike. Leta 1898. si je dalo na Ogerskem pomazariti svoja imena 6722 oseb. To je lahko. Greš k notarju, plačaš 50 kr. za kolek, in če si imel slovensko ime, se bliščiš pred svetom takoj s krasnim mažarskim imenom. Izmed teh je bilo 3382 oseb v službi pri državnih železnicah, katere so ta korak storile večinoma na odločen pritisk od zgoraj. Večinoma so ubogi slovaški kondukerji. Razven njih pa je bilo 2372 judov, ki so se pomazarili zaradi »kšefta«.

Znamenje liberalno-gospodarskega časa. »Ljubi ljudje! Ko dobite v roke ta listek, mene ne bo več; grozovita sila, pomanjkanje, obup nad mojo boleznijo, valed katere sem nezmožna za vsako delo, moji trije lačni otroci, katerim nimam kaj dati jesti, ako hočem ostati poštena — in to hočem in moram, to sem dolžna sebi, spominu mojega umrlega moža, mojih mrtvih starišev in mojim otrokom — ti me ženejo v — Donavo. Jaz sem vdova in imam tri otroke, sem bolna in s tremi otroki v največji revščini, popolno onemogla ne morem nobenega dela izvrševati — jaz sem brezmejno nesrečna! Ljubi ljudje! Usmilit se mojih otrok, in prosim Vas se: dajte jim moje dokumente! Jaz se imenujem Ivana Röhrich, sem stara 36 let, delavka, katoliške vere, stanujoča v 14. okraju, Wurmserjeve ulice 25, rojena v Jaslovici na Moravi in pristojna v Šakovico. Se enkrat Vas prosim s povzdignjenimi rokami, dobri ljudje, za pomoč in skrb mojim ubogim, ubogim otrokom, katerim, žal, more pomagati le materina smrt. Se stanujejo v omenjeni hiši vrata št. 8. Njim veljajo zadnje moje misli in molitev.« S tem pismom v zepu odšla je dne 25. aprila po tretji uri od doma, potem ko je svoje zama za kruhom jokajoče otroke objemala in poljubovala — proti Donavi. Na »Šotenringu« se je na krvnem kašlju popolnoma opešana žena brezzavestna zgrudila. Dva policista nesla sta nesrečnico v poslopje policijske direkcije, kjer jo je policijski zdravnik spravil k zavesti. Uboga ženska je izpovedala svoje uboštvo in položaj; nato so jo spravili v bolnisnico. Bolna je na pljučih ter je upanje, da ozdravi. Ali kaj potem? — Tako kliče krščansko-socialni list, iz katerega smo to povzeli. Ta slučaj nam zopet jasno priča o sedanjem žalostnem gospodarsko-socialnem redu v moderni družbi. Ako ljudje sredi velikega mesta Dunaja skoro lakote ginejo, med tem ko ondotni milijonarji zapravljajo na neodpustljiv način denar, potem socialno vprašanje niso sanje, kot menijo nekateri tudi pri nas še vedno. Komu bi se ne smilila glada umirajoča družina in bolna mati? Več krščanstva vsem ljudem, pa be drugače!

Mala obrt in velika industrija bijeta med sabo boj, ki se navadno konča s porazom prve. Kako mala obrt gine tudi v takih krajih,

kjer so se stanovalci že od prastarih časov preživljali s kako obrtno stroko, a jim velika industrija vedno bolj trga zadnji zaslužek iz rok, kaže velika beda in pomanjkanje med tkalci v Dunajskem lesu na Nižjeavstrijskem. Tam je več vasij, ki se živé izključno le od tkalstva. A kako? Cela družina zasluži skozi celi teden 1 gld. 20 kr. V jedni zadnjih sej nižjeavstrijskega deželnega zbora je bila debata o teh revežih. Antisemitje so predlagali deželno podporo 30.000 gld. in ustanovitev produktivne zadruga. Zastopniki liberalcev in trgovinske zbornice so bili proti temu, češ, da to nič ne pomaga, in poslanec dunajske obrtne zbornice je naravnost grozil, da bodo fabrikantje se bolj cene znižali in tako ubožne tkalce po deželi popolnoma uničili. Antisemitje hočejo tem ljudem zlasti na ta način pomoči, da bi država naročala tkalska dela mesto po židovskih tovarnah, rajši pri tkalski zadrugi, ki se ima ustanoviti.

Dunajsko pismo.

Praznik žuljavih rok! Srečni, ki se ga bodete vdeležili z dobrim sreem, dobro voljo! Kolikor je moč sklepati iz priprav in časniških poročil, utegne to biti manifestacija, kakršne še ni videla majka Slovenija. To bo praznik slovenskega ljudstva, in tu se ima pokazati, da je to ljudstvo slovenski narod. Liberalizem je navidezno povzdignil zastavo narodnosti, a iz naroda je črtal delavske stanove; za parado si je pridržal nekaj imovitejših kmetov in obrtnikov, vse drugo je uvrstil med »nerazsodno maso«.

Nič boljše ni bilo pri nas na Slovenskem. Patrijotje so učili delavca-trpina ljubiti rodno zemljo, od katere ni bilo košček njegove, učili so ga spoštovati materin jezik, vse lepo — a za njegove materijelne koristi naši patrijotje niso imeli srca. Naši pesniki so dolgo časa objokovali v svojih pesnih žalostno usodo naše domovine, a za bridkosti njenih sinov, kateri niso bili samo od tujih, temveč ne redko tudi od domačih mogotcev zatirani in izkoriščevani do mozga, niso imeli smisla. Da, gospoda, na ta način se ne rešuje domovina!

Krščanski socializem in socialna demokracija na drugi strani sta prva začela se zavzemati za naše ljudstvo. A socialna demokracija, taječ Boga, zanikajoč bistvo krščanstva, ne more dati ljudstvu trajnega blagostanja, in zdravi duh naših delavcev je odklonil pomoč od te strani. S tem večjo krepkostjo pa je pognala korenine v Slovencih krščansko-socialna ideja; tu ni ostalo samo pri ideji; misli obražajo sadove v obliki čvrste gospodarske organizacije.

Kaj bodi smer krščansko-socialnega gibanja v prihodnje? Začeto delo naj se nadaljuje. Delavskemu ljudstvu priboriti politične in socialne pravice, povzdigniti njega kulturni položaj, zraven pa mu ohraniti trdno krščansko prepričanje, to bodi naš program. To ljudstvo, ki je tako dobro in zdravo v svojem jedru, tako nepokvarjeno a ki je za vse to bilo le teptano, zasluži, da pride jedenkrat tudi do vladé. Kakor je fundament vsake stavbe nje najnižji del, tako so steber in temelj naroda njega najnižji, to je delavski stanovi. To delavsko ljudstvo, ki je največ žrtev in bremen nosilo na svojih ramenih, ki je moralo žrtvovati zadnjo kapljo svoje krvi in zadnjo silo svojih mišic, da se ohrani sedanja moderna država, da se ohrani sedanji kapitalistični red, je zaslužilo za vse to le usodo proletarijata. Trpeti so morali, da so se drugi ve-

selili, stradali so, da so živeli nekateri v preobilju, drugim so gradili palače, a sami so stanovali v brlogih, a ne v človeških bivališih. Pač mračen pogled v preteklost in — sedanost. In prihodnost? Preroki nismo, a to vemo, da dolgo ne more ostati tako; slabše ne more biti — in stari Bog se živi.

Tako se bo jedro slovenskega delavskega ljudstva zbralo 28. majnika v Ljubljani, središču Slovenije, — ob enem tudi središču slovenskega liberalizma, — da protestira zoper dosedanje krivice, na drugi strani pa demonstira za svoje pravice. Oni pa, ki vsled zaslepljenosti ali zlobnosti ne morejo ali nočejo uvideti, da se tok demokratične smeri ne dá ustaviti z nobeno protisilo, naj v tej slavnosti vidijo nov dokaz za ničevost svoje domišljije.

Liberalni buržoaziji mora prej ali slej odzvoniti; delavstvo, ako je edino in organizovano, je velikan, ki bo igraje strl okove kapitalizma. Zastava, katero boče blagoslovil ljudomil knezoškof, boči vodnica v tem pravičnem boju za pravično stvar. Tisti pa, katerim ni mogoče vdeležiti se te lepe in pomenljive slavnosti, bomo v duhu z Vami; ti pa, dragi »Glasnik«, dvigaj toliko časa svoj glas, dokler ne napoči dan zmage; budi in oživljaj ljudstvo, kateremu si namenjen, in bodi neizprosni in neupogljivi. Tvoje geslo naj se uresniči »Krščanski delavci, združite se!«, to želi tudi pisec teh vrstic.

Drobtine.

Liberalci in judje, ki so si čisto jednaki, ne vstanavljajo medsebojnih zavarovalnic, pri katerih si zavarovanci med seboj nekako razdelé vplačane svote, ampak vstanavljajo zavarovalnice na delnice, pri katerih si ves dobiček razdelé delničarji, namreč judje in liberalci, med seboj. Taka je na primer »Slavija«, katere generalni zastopnik za Kranjsko je gospod Hribar. Ti ljudje skrbé, da njih glavni zastopniki zasedajo vplivna mesta in da na teh vplivnih mestih delajo za njihovo zavarovalnico reklamo. Tako na primer je Hribar deželni poslanec, in kot tak je prepredil, da se na Kranjskem ni vstanovila silno potrebna in neprecenljivo koristna »deželna zavarovalnica«. Čez stotisoč goldinarjev na leto bi ostalo v deželi na korist davkoplačevalcem, če bi se bila ustanovila »deželna zavarovalnica«, a sedaj gre vse to kapitalistom v žep, takim ljudem, ki se redé s krščanskim denarjem, in se zato boré proti krščanskemu ljudstvu. Hribar je tudi ljubljanski župan in je veliko storil za vodovod in zida nove hiše. Čast komer čast! Mi bi pa to vprašali: »Koliko ima banka »Slavija« dobička od vodovoda zaradi zmanjšane požarne nevarnosti?« in pa: »Koliko ljubljanskih hiš je zavarovanih pri »Slaviji«?« Koliko so ti gospodje ljudstvu prijazni, dokazali so že dobro v mestnem zboru. Zato pa le nobel in liberalno! — Pa je povsodi ista pri zidih in liberalcih. Splošna ljudska zavarovalnica »Universale« na Dunaju je ustanovljena od judovskih zavarovalnih delniških družb »General« in »Riunione« in od pojudovljene delniške »Lebensversicherungsgesellschaft«, je torej tudi vsa judovska. Dela z velikanskim aparatom in se hlina ljudstvu s svojim imenom »ljudska zavarovalnica«. Ta je vsprejela v se tudi falirano judovsko zavarovalnico »Avstrija«. Tako si znata jud in liberalci pomagati, če tudi falirata. Kakor maček vedno na noge pade, tudi kapitalist se če falira; tako na tla prileti, da se naprej »kšeft« dela.

Prva nesreča na vrhniški železnici. Delavcema Rusu in Telbanu je vlak zmečkal noge. V megli niso delavci videli vlaka in so trčili ob njega z vozičkom, ki so ga pehali po progi med Logom in Drenovim gričem.

Deželni zbor je slovenskemu delavskemu stavbinskemu društvu dovolil podpore 165 gl.

Naša straža. Slovenci smo doživeli zopet jeden dan sramote več. V deželnem zboru razpravljalo se je o podpori za »Našo stražo« in se je milostno dovolilo 100 gl. Poslanci katoliško-narodne stranke so po poslancu Kalanu stavili predlog za 1000 gl., toda nemčurska srca slovenskih liberalcev niso hotela o tem nič slišati. Skupno z nemčurji so glasovali proti temu predlogu, češ da tudi s tisoč goldinarji ne bodo rešeni obmejni Slovenci. To dejstvo boči pribito na steno in naj si je zapomnijo tisti, ki vidijo slovenstvo le v liberalcih. Tako nesramno se proti slovenstvu zagrizeni nemčurji ne vedó, kot slovenski liberalci. Dr. Tavčar in brez dvojbe tudi Hribar sta v mehkelem naročju nemčurske zveze pozabila potreb naroda in sedaj vzajemno z drugimi tovarisi delata usluge sovražnikom našega rodu. 6000 gl. ni bilo preveč za nemško gledališče v Ljubljani, katero obiskujejo le nemški dijaki ter nemška in slovenska liberalna gospoda. Kmetski nikdar notri in vendar se je vrglo za to 6000 gl. »Naša straža« ima pa namen reševati slovensko posest pred tujimi kremplji, tej seveda dr. Tavčar ne more dovoliti 1000 gl. podpore. Nekateri pravijo, da so nastopili sedaj zopet Dežmanovi časi, toda to ni res. Nastopili so le časi liberalnega slovenskega hlapčevstva tujcu.

Strokovno društvo krščanskih rudarjev na Nemškem zelo lepo napreduje. Večino rudarskih delavcev ima na svoji strani in sicer veže v tem društvu katolicane in protestante v skupno zvezo proti brezverski socialni demokraciji in v boj za delavske pravice. Že četrto leto izdaja v Alt en s s e n u svoj strokovni list »Der Bergknappe«, ki izhaja vsako soboto in se društvenim članom zastoni daje. Za neude stane 1 60 m. za četrto leto. Našim delavskim društvom, vzlasti tistim, ki imajo rudarje v svoji sredi, toplo priporočamo ta list.

Kako so rudarji plačani na Nemškem? Povprek je zaslužil jeden rudar na Nemškem 1. 1886 729 69 mark, 1. 1898 pa 1003 90 m. V dortmundskem okraju na Vestfalskem je plača največja, ker je tudi življenje mnogo dražje, nego drugod. Tam zasluži rudar po 160—200 mark na mesec. Iz tega se učimo 1. da na Nemškem mnogo hitreje napredujejo plače, nego pri nas in 2. da so splošno neprimerno višje, nego pri nas. Vender pa lastniki velikih premogokopov in rudnikov za čuda bogaté. Tako je n. pr. jedna delnica premogarske družbe blizu Herne-ja na Vestfalskem, ki je stala izprva 1000 m., poskočila blizu na 12 000 mark. Milijone so pridobili kapitalisti.

Svoboda nemških socialnih demokratov. Na Vestfalskem živi, odkar se je tu pričelo tako čilo obrtno življenje, do 150 000 Poljakov, ki so se naselili iz svoje domovine in se vedno dohajajo. Socialno-demokratski glavni nemški list Forverts (Vorwärts), ki ga vrejuje znani Libkneht, napada Poljake, češ da bi ne smeli na Vestfalsko, ker — ne razumejo predpisov po jamah. Tako ljubijo nemški socialni demokratje poljske delavske tovarise. Glavni vzrok, da jim niso všeč, je njihova katoliška vera. Slepardi!

Judje. Pri lanskim dopolnilnih volitvah v Budapešti je bilo izvoljenih 120 kristijanov in 79 judov. Če pa pomislimo, da judje skupaj držé, da je pa med temi kristijani tudi mnogo takih, ki so judom jednaki, moramo reči, da Budapešt je pravi Judapešt. In ti ljudje vlečejo bogastvo iz cele Ogrske nase, ti ljudje hočejo celo nam Avstrijcem vsiljevati svojo mažarsko-judovsko kulturo.

Proletarska šolska mladina največkrat slabo napreduje v šolah. To je žalostna resnica, ki pa je utemeljena v sedanjih socialnih razmerah, ki silijo otroka, da skrbi v šole prostih urah mesto za pouk in razvedrilo, za skorjico kruha. Šolski urad v Londonu je dognal, da je v 112 ljudskih šolah nad 2000 učencev, ki morajo vsak teden od 19 do 40 ur delati kot delavci, bodisi kot raznašalci mleka, časnikov ali kaj takega.

Kolikor poznamo razmere na Dunaji, moramo reči, da tudi tam ni mnogo boljše.

Konsum konjskega mesa narašča med revnim prebivalstvom velikih mest vedno bolj. Ker je goveje, telečje in svinjsko meso za slabo plačanega delavca predrago, treba je bilo nadomestila. In tega so našli v starih, za delo nezmožnih konjih. Na Dunaju so lansko leto poklali okoli 20 000 konj, poleg tega se prodaja tudi oslovsko meso. Da pa služi tudi meso naših manjših četeronogih prijateljev, mačkov in psov, kot človeško živilo, je tudi znana stvar.

Soc. dem. vseučiliški profesor. Na vseučilišču v Berlinu poučuje neki dr. Aaron s pravoslovje. Ta profesor je jud, premore več milijonov premoženja in je ob enem socialni demokrat. Vlada je zvedela, da podpira socialno-demokratsko stranko z znatnimi denarnimi zneski in je začela proti njemu disciplinarno preiskavo. Pač lepa taka delavska stranka, ki ima kapitaliste na svoji strani. Kapitalisti vedó, da se nimajo od socialnih demokratov veliko bati.

Darovi:

Za zvezino zastavo:

G. Ivan Zakotnik, tesarski mojster, 10 gl.;
č. g. Vilko Paulus, kapelan v Šmariji, 2 gl.
— Bog plačaj stotero in obudi še mnogo posnemalcev!

Listnica uredništva.

Medvode. Z objavljenjem bi se Vam nič ne pomagalo, še več škodovalo. Boljše je na koga se obrniti, da Vam stvar pomaga vpeljati.

Prihodnja številka »Glasnika« izide 27. maja.

Podpisani usojam si slavnemu p. n. občinstvu, zlasti gospodom trgovcem uljudno naznaniti, da sem otvoril v Ljubljani

zavod za snaženje in stanovanj in oken.

Prevzemam v snaženje izložbena in sobna okna ter likanje sob. Tudi cele nove stavbe prevzemam v temeljito očiščenje, istotako tudi javne zavode in urade.

Čestita naročila prejemi iz prijaznosti Jožef Maček, prodajalnica tobaka, Mestni trg št. 6.

V obilni obisk se priporoča

Peter Matelič,

Martinova cesta št. 81.

Upeljati kavo, ki bi pospeševala zdravje, in ki bi ob enem nadomestila neredilno, našim živcem škodljivo bobovo kavo, ali jo vsaj storila, neškodljivo, to so skušali že dalj časa doseči vestni zdravniki in prijatelji človeštva. V Kathreiner-Kneippovi sladni kavi se je slednjič našlo nadomestilo za to tako splošno razširjeno navado, ki se skoro ne dá več pogrešati, da se popije enkrat ali dvakrat na dan, tudi večkrat, nekoliko tople kave, katera zdravju ne škoduje, ki pa vendar zadovolji našemu namenu. Kathreiner-Kneippova sladna kava se je skazala zlasti gledé priljubljenega okusa bobove kave kot njena najizvrstnejša primes namesto doslej običajnih pomočkov, ki niso bili drugega kakor barvila. Samo ta kava ohrani ta dobri okus, ga stori še mnogo boljsega, milejšega in prijetnejšega. Slednjič se z uporabljevanjem tega domačega izdelka (ki je pristna v znanih izvornih zavrtkih z imenom Kathreiner, nikoli na vago na prodaj) v vsaki družini precej prihrani, in služi torej ta kava splošni blaginji v dvojnem oziru.